

HANEHALKI BİREYLERİNİN GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BİLECİK İLİ ÖRNEĞİ*

A RESEARCH ON THE PERCEPTION OF INCOME DISTRIBUTION AND POVERTY OF THE HOUSEHOLDERS: THE CASE OF BİLECİK

Dr. Öğr. Üyesi Yasin ACAR

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü,
Gülümbe, Bilecik / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-0847-1902

Asiye OLGUN

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Bilecik /
TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1228-9150

ÖZET

Gelir dağılımı, bir ülkede belli bir sürede meydana gelen milli gelirin bireyler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında paylaşılmasını ifade etmektedir. Günümüzün en önemli sosyal sorunlarından birisi gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Bu çalışmanın amacı, hanehalkı bireylerinin yoksulluk ve gelir dağılımı algılarını yoksulluk göstergelerinden hareketle Bilecik ili ölçeğinde ortaya koymaktır. Çalışmaya veri sağlamak amacıyla rastgele seçilmiş 120 hanehalkına anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgulardan, gelir dağılımı bozukluğunun ve yoksulluğun önemli nedeni olarak yüksek enflasyon ve adaletsiz vergi dağılımı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca emek faktörünün eğitim düzeyinin yükseltilmesinin yoksulluğu ortadan kaldırmak için gerekli olduğu ortaya konulmuştur. Bilecik ilinde yoksul ve muhtaç durumda çok fazla birey olmadığı ifade edilmiştir. Sorulara verilen yanıtlarda meslek gurupları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Yoksulluk Algısı, Hanehalkı, Bilecik

ABSTRACT

Income distribution refers to the distribution of national income in a country within a certain period between individuals, social groups and production factors. One of the most important social problems of today is the injustice in the distribution of income. The aim of this study is to reveal the perceptions of poverty and income distribution of household members on the scale of Bilecik in terms of poverty indicators. A questionnaire was applied to 120 randomly selected households to provide data to the study. It was concluded that there was high inflation and unfair tax distribution as the main reason of income distribution disorder and poverty. It has also been shown that raising the level of education of the labour factor is necessary to eliminate poverty. There were not many individuals in poor and needy situations in Bilecik province. It was stated that there were differences between the occupational groups in the responses to the questions.

Keywords: Income Distribution, Poverty Perception, Household, Bilecik

1. GİRİŞ

Gelir dağılımı ve yoksulluk sorunu toplumsal ve siyasal koşullarda farklılık gösterir. Dağılımdaki adaletsizlik ve yoksulluk toplumun çözmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Gelir dağılımı adaletsizliği aynı zamanda bir bölüşüm sorunu olarak da görülmektedir. Gelir, mal veya hizmet üretimi sonucunda meydana gelen aynı veya nakdi getiri olarak adlandırılır. Gelir dağılımı ise ekonomide belirli bir dönem içerisinde elde edilen gelirin bireyler/hanehalkı veya üretim faktörleri arasındaki dağılımı

* Bu makale Asiye Olgun'un, Dr. Öğr. Üyesi Yasin Acar danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden geliştirilerek türetilmiştir

olarak nitelendirilebilir. Bir toplumda elde edilen toplam gelirin toplum bireylerince ne şekilde paylaşıldığı son derece önemlidir. Gelirin paylaşılma şeklinin değişmesi; ekonominin yapısı, ülkenin ekonomik büyüme performansı, toplumun yapısı, sağlık düzeyi, toplumdaki ortalama yaşam süresi, eğitim düzeyi ve yoksulluk düzeyini de doğrudan etkilemektedir.

Bir toplumda gelir dağılımı düzeldikçe toplumsal açıdan da birçok düzelme yaşanmaktadır. Gelir dağılımını belirleyen temel faktörlerden bazıları, üretim araçlarının mülkiyet yapısı, devletin uyguladığı maliye politikası ve sosyal politikalar, kamu hizmetlerinin hangi düzeyde olduğu, toplumsal ve geleneksel ilişkiler, işgücünün örgütlenme düzeyi, yatay ve dikey hareketlilik, toplumun demokratikleşme düzeyidir. Bu temel etmenler ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye ve hatta ilden ile değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla bu değişiklikler gelir dağılımını pozitif veya negatif olarak etkilemektedir.

Günümüzün en önemli sosyal sorunu olarak görülen gelir dağılımı bir ülkenin ekonomik yapısını toparlayabilme özelliğine sahipken aynı zamanda dağıtma özelliğine de sahiptir. İşsizlik, enflasyon, büyüme hızı, gelir, gelir dağılımı, makro ve mikro gibi değişkenler ülke ekonomisine etki etmektedir. Türkiye’de özellikle 1980’li yıllardan sonra vergi sistemindeki değişiklikler, sendikacılık sisteminde uygulanan daraltıcı politikalar, nüfus artışıyla birlikte olağanüstü artış, enflasyon, ekonomik krizler, istihdam olanakların sınırlı oluşu gelir dağılımını olumsuz etkilemiştir.

Bir toplumda veya bir ekonomide bütün bireyler yaşamlarını devam ettirebilmek için üretim sürecine emek, sermaye veya servetleriyle belli bir gelir elde etme imkânına sahip olamayabilirler. Bireyler, hastalık, yaşlılık, doğuştan veya sonradan vücutta meydana gelen engellilik durumu, işsizlik, ülke ekonomisinin zayıf olması gibi nedenlerle yeterli bir gelire ulaşamayabilir ve yeterli düzeyde servet stoklarına erişemeyebilirler. Bu sebeple devlet, geçimlerini tamamen veya kısmen sağlayamayanlara belli bir gelir güvencesi sağlamalıdır. Sosyal refah devlet uygulamalarında gelir güvencesinin yanında, yaşam özgürlüğü, pozitif özgürlük, yoksulluğun kısır döngüsünü kırmak ve bireylere yaşanabilir hayat sunmak devletin temel görevleri arasında yer almaktadır. Sosyal refahı hedefleyen politikalarla sosyal huzur sağlanabilir ve gelir dağılımı eşitsizliğinin önüne geçilebilir.

Dünyanın birçok ülkesinde zengin fakir arasındaki uçurum artmaktadır. Yoksulluk çok yönlü ve karmaşık yapısı nedeniyle tanımlanması zor olan bir kavramdır (Gündoğan, 2008). Toplumdaki en yoksul bireyler için yoksulluk kavramı parasal gelir ve tüketim harcamalarına sahip olmamaktır. Yoksulluk kavramına birçok örnek verilebilir. Yeterli düzeyde beslenememek, barınacak konuta sahip olamamak, konutun yıkık dökük olması, sağlık güvencesinin olmaması, bir işe sahip olmamak veya düzenli bir gelirin olmaması, sosyal yardımlardan mahrum kalmak, çocuk işçiliği, emeklilik yaşının yüksek oluşu çalışma zorunluluğu, yeni nesildeki işsizlik tükenmişliği gibi nedenler yoksulluğa verilebilecek örneklerdir.

Yoksulluk, gelişmekte olan ülkelerin veya bölgelerin problemi olmaktan çıkmış gelişmiş ülkelerde de yoksulluk sendromu baş göstermiştir. Örneğin, refah bölgesi olarak bilinen Avrupa Birliği (AB)’nde de yoksulluk göreceli olarak hâlâ yüksek düzeydedir (Gündoğan, 2008). Aynı zamanda göreceli yoksulluk gelir dağılımındaki eşitsizliklere de yansımaktadır. Gelir dağılımındaki eşitsizlik ve yoksulluk artık küresel bir sorun haline gelmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde gelir dağılımı ve yoksulluk hakkında genel bilgiler ve ilgili literatür kısaca açıklanacak, üçüncü bölümde çalışmada kullanılan veriler ve bulgular sunulacak, dördüncü bölümde ise çalışma sonucu ve öneriler ile bitirecektir.

2. GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Gelir dağılımını açıklamadan önce “gelir” ve “milli gelir” kavramlarını açıklamak daha yararlı olacaktır. Gelir; ekonomide üretim faaliyetlerinin hesaba katılmasıyla oluşturulan hâsıla paylarını ifade eder. Bu hâsıla paylarının bölüşümüne emeğin payına ücret, sermayenin payına faiz, doğal kaynakların payına rant ve teşebbüsün payına kâr denilmektedir (Hançerlioğlu, 2004).

Milli gelir, bir ülkede belli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin üretiminden doğan üretim faktörlerinin gelirlerinin toplam parasal değerini ifade etmektedir. Milli gelir, sadece bir yıl içindeki para akışını değil, mal ve hizmet akımının ekonomik büyüklüğünü de belirtmektedir (Pakdemirli, 2004: 10). Milli gelir, ülkenin ortalama gelir ve satın alma kuvveti seviyesini de belirtir; aynı zamanda iktisadi refah ölçüsü olarak da bilinir (Ülgener, 1991: 31).

Gelir dağılımı, bir ülkede belli bir sürede meydana gelen gelirin bireyler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında paylaşılmasını ifade etmektedir (Han, 2010: 12). Bir ülkede gelirin eşit bir şekilde dağıtılmaması ülkenin refahını olumsuz etkiler ve ülkenin büyümesini uzun dönemde negatif yönde etkileyebilir. Özellikle nüfusun küçük bir kısmının, nüfusun büyük bir kısmına oranla zengin olması aralarında gelir dağılımı eşitsizliğine sebebiyet verir. Gelir dağılımının bozulması, yatırım oranlarını olumsuz etkiler aynı zamanda ekonomide istikrarsızlığa yol açar. Gelir dağılımı istikrarlı olan ülkelerde siyasi ve ekonomik istikrar da yüksektir (Gönel, 2010: 28).

Gelir dağılımı adaletsizliği, günümüzde hem ulusal ve bölgesel düzeyde, hem de küresel düzeyde önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu sorun son birkaç yüzyıldır daha da büyümektedir (Üzümcü ve Korkat, 2014). Toplumun ilk başta refah ve gelişmişlik olmak üzere bütün özelliklerini ortaya koyan ve tüm kişileri ve hanehalkını ilgilendiren gelir dağılımı; geçmişten beri iktisadın en önemli konularından biri olmuştur (Gençler, 2017: 20). Boratav (1969:10), gelir dağılımının üretilen tüketim ve üretim araçlarının bireyler arasında nasıl paylaşılacağını ve bu paylaşımın parasal gelirler vasıtasıyla olacağını ifade etmektedir. Böylece maddi ürünlerin toplamı milli geliri ifade ederken ürünlerin paylaşılması da gelir dağılımını ifade etmektedir. Bir ülkedeki gelir dağılımı o ülkenin gelişmişlik düzeyini gösterir, ülkede sosyal adaletin işleyişi, sağlık ve eğitim için büyük önem taşır. Aynı zamanda gelir dağılımı tasarruf, üretim ve tüketimi de etkilemektedir.

Gelir dağılımı, gelir eşitsizlikleriyle sosyal ve ekonomik kuruluşlar hakkında bilgi vermekte, aynı zamanda zengin ve yoksul arasındaki gelir uçurumlarının zaman içinde değiştiğini göstermektedir. Gelir dağılımında adaletten söz edebilmek için en düşük gelirli bireyler ve en yüksek gelirli bireyler arasındaki gelir farkının çok yüksek olmaması gerekmektedir.

Şengül ve Tuncer (2005), TÜİK 1994 hane halkı tüketim harcamaları anketi verilerini kullanarak hanehalklarının yoksulluk seviyelerini ve gıda taleplerini incelemişlerdir. 1994 yılı için hanehalklarının %46.8'inin yoksul, %7'sinin ise aşırı yoksul olduklarını ortaya koymuşlardır.

Çağdaş ve Sezgin (2018), Türkiye ve seçilmiş 8 Avrupa Birliği ülkesi için yapmış oldukları çalışmada, eğitim seviyesi yükseldikçe yoksulluk seviyesinin azalacağını bulmuşlardır. Beşeri sermayenin eğitimi için yapılacak her türlü harcama ülkede yoksulluğu azaltıcı etki yapacaktır. Çabuk (2017), Güneydoğu Anadolu bölgesinde yoksulluğun sosyolojik değerlendirmesini yapmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) çıktılarının bölgeye ekonomik olarak kalkındıracağını ve bölgelerarası dengesizliklerin ortadan kalkmasına yardımcı olacağını ifade etmiştir.

Yükseler ve Türkan (2008), hanehalkının işgücü piyasasında üstlendiği rol, elde ettiği gelir, gelirin haneler arasında dağılımı, tüketim harcamalarının yapısı, tüketim harcamalarının hanelere göre dağılımı, tüketim kalıplarındaki değişim, yoksulluk ve yaşam memnuniyeti araştırmışlardır.

3. ARAŞTIRMAYA DAİR BİLGİLER

Bu araştırmanın amacı Bilecik il merkezinde yaşayan bireylerin gelir dağılımı ve yoksulluk hakkındaki düşünce ve önerilerini incelemektir. Yapılan araştırma ile Bilecik ilinde ikamet eden bireylerin Bilecik'teki gelir dağılımı ve yoksulluk algıları hakkında bilgi edinilmeye, genel bir yoksulluğun olup olmadığı sorularına cevap aranmaya çalışılacaktır.

Bu araştırmanın kuramlarını sınamak için seçilen temel veri toplama aracı, bireylerle yüz yüze yapılan görüşmelerde uygulanan anket olmuştur. Anketler Bilecik ilinde yaşayan bireylere uygulanmıştır. Araştırmada tarama modeli temel alınmıştır. Tarama modelleri, yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü veya ondan alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama çalışmalardır (Yılmaz ve Bindak, 2016: 33). Çalışmada ana evren Bilecik İlinde yaşayan bireylerdir.

Araştırmada örnek büyüklüğünün belirlenmesi için aşağıdaki Formül 1 uygulanmıştır.

$$n = \frac{NZ^2 - PQ}{d^2(N-1) + Z^2 PQ} \quad (1)$$

Burada;

N= Ana kitle sayısı değeri

Z= 0,95 güven aralığında Z tablo

P= Olumlu olasılık

Q= Olumsuzluk olasılığı

d= Hata payını göstermektedir.

$$n = \frac{(80.000)(1.96)^2 \cdot (0.50)(0.50)}{(0.10)^2 (80.000 - 1) + (1.96)^2 (0.50)(0.50)} = 96 \quad (2)$$

Daha önce literatürdeki kaynaklardan edinilen bilgiler ve Bilecik İli 2017 yılının merkez nüfusu göz önünde bulundurularak birey sayısı, örnek büyüklüğü %95 güven aralığında ve %10 hata payı ile Formül 2 ile 96 olarak tespit edilmiştir. Fakat anket sorularına cevap verilmemesi veya anketlerin doldurulması aşamasında hata yapılması riski göz önüne alınarak örnek büyüklüğü 140 olarak belirlenmiştir. 140 adet anket, rastgele Bilecik ilinde yaşayan bireylere uygulanmıştır. Bu anketlerden 20 tanesinin hatalı olması sebebiyle değerlendirilmeye alınmamıştır. Anketlerdeki noksanlıklar; aynı soruya birden çok cevap verilmesi veya bazı soruların cevaplanmamasıdır. Toplamda 120 anket değerlendirilmeye alınmış ve bu anketler aracılığıyla Bilecik'te yaşayanların gelir dağılımı ve yoksulluk algısı araştırılmıştır.

Anket soruları birey özelinde sorulmuş, aileyi de içine alan sorulara da yer verilmiştir. Ankette bireylere; cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, meslek, aylık hanehalkı gelir aralığı, aylık gıda (mutfak) harcaması gibi bireyin kişisel bilgilerini öğrenmek üzere demografik sorular sorulmuştur. Daha sonrada gelir dağılımı ve yoksulluk ile ilgili 9 yargı bireylere yöneltilmiştir. Yargılar için bireylere; “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” seçenekleri sunulmuştur. Araştırma kapsamında yapılan anket çalışmasında ulaşılan veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) Statistics 24 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. SPSS ile analizi yapılan verilerin her biri için tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Analiz yapılırken bazı değişkenlerin anlamlılık düzeyleri göz önünde bulundurulmuştur. Testin anlamlılık düzeyi olarak belirlenen α , anakütle parametreleri kuramında kullanılan güven düzeyinin 1'den çıkarılmasıyla ulaşılan orandır (Lorcu, 2015: 11). Çalışmanın anakütle parametreleri tahmininde güven düzeyi 0.95 olarak belirlenmiştir. O halde testin anlamlılık düzeyi 1- 0,95= 0,05 olarak kullanılacaktır. Değerlendirme yapılırken değerler 0,05'ten az olduğu zaman yapılan analizin anlamlı olduğu anlaşılmaktadır.

3.1. Demografik ve Sosyoekonomik Bilgiler

Araştırma bulguları değerlendirilirken öncelikle bireylerin demografik ve ekonomik özellikleri incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Demografik İstatistikler

Cinsiyetiniz	Frekans	%	Bilecikli misiniz?	Frekans	%
Erkek	68	56,7	Evet	57	47,5
Kadın	52	43,3	Hayır	63	52,5
Medeni Durumunuz	Frekans	%	Oturduğunuz Ev Kime Ait	Frekans	%
Bekâr	46	38,3	Kira	36	30,0
Evli	69	57,5	Lojman	7	5,8
Boşanmış	5	4,2	Kendi Evimiz	53	44,2
Eğitim Durumunuz	Frekans	%	Bir Yakınımızın, Kira Ödemiyoruz	Frekans	%
İlkokul	34	28,3	Evini Kredisini Ödüyöruz	22	18,3
Lise	24	20,0	Aylık Hanehalkı Gelir Aralığınız	Frekans	%
Ön lisans	21	17,5	0-2500	61	50,8
Lisans	30	25,0	2500-5000	37	30,8
Lisansüstü	5	4,2	5000-7500	14	11,7
Mesleğiniz	Frekans	%	7500-10.000	6	5,0
Memur	31	25,8	10.000 ve üzeri	2	1,7
İşçi	38	31,7	Ailenizin Aylık Mutfak Harcaması	Frekans	%
Serbest Meslek	6	5,0	0-500	45	37,5
Öğrenci	10	8,3	500- 1000	60	50,0
Günelikçi	5	4,2	1000-1500	11	9,2
Emekli	10	8,3	1500-2000	0	0
Diğer Meslekler	20	16,7	2000 ve üzeri	4	3,3

Tablo 1'e göre Bilecik ilinde ankete katılan bireylerin cinsiyet açısından dağılımına baktığımızda; 120 deneğin %56,7'sini erkeklerin, %43,3'ünü kadınların oluşturduğu görülmektedir. Bilecik ilinde ankete katılan bireylerin medeni durumlarına bakıldığında; %38,3'ünün bekâr, %57,5'inin evli, %4,2'sinin ise boşanmış olduğu görülmektedir. Bilecik ilinde ankete katılan bireylerin eğitim durumlarına bakıldığında; 120 bireyin %28,3'ü ilkökul, %20'si lise, %17,5'i ön lisans, %25'i lisans ve %9,2'si ise lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. İlkokul mezunları ve lisans mezunları yüzdelik olarak eğitimde en yüksek paya sahiptirler. Bireylerin farklı yetenek ve becerilere sahip oluşları farklı gelir gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitimde ve öğretimde başarılı olmak, zeki olmak, girişimci olmak gibi faktörler elde edilen gelirleri artıran unsurlardandır.

Eğitim düzeyi kişiler arasındaki gelir farklılıklarının en önemli nedenlerden birisidir. Eğitim düzeyinin yükselmesinin doğrudan etkileri yanında pozitif toplumsal dışallığı da vardır. Bu manada eğitim düzeyinin toplum olarak artması toplumsal faydayı artıracaktır. Ankete katılanlar arasında eğitim düzeyi ile aylık gelir düzeyleri arasında Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre (F=5,260, p=0,001) eğitim düzeyi ile aylık gelir arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Buna göre eğitim seviyesi yüksek bireyler daha fazla gelir elde etmektedirler.

Tablo 1'e göre Bilecik ilinde ankete katılan bireylerin mesleklere göre dağılımı; %25,8'i memur, %31,7'si işçi, %5,0'ı serbest meslek, %4,2'si gündelikçi, %8,3'ü emekli ve %16,7'si ise diğer meslek gruplarındandır. Buna göre ankete katılanların önemli bir bölümü işçi ve memurlardan oluşmaktadır. Bu tabloya göre, Bilecik ilinin gelişmekte olan iller arasında olduğu ve şehirde üniversitenin ve fabrikaların bulunması sonucunda bir memur ve işçi şehri olduğu söylenebilir. İstihdam gelir dağılımını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır.

Bilecik ilinde ankete katılan bireylerin Bilecikli olma durumlarına bakıldığında %47,5'inin Bilecikli, %52,5'inin ise Bilecikli olmadığı gözlemlenmektedir. Tablo 1'e göre ankete katılan bireylerin konut durumları incelendiğinde %30'unun kirada, %5,8'inin lojmanda, %44,2'sinin kendi evinde ve %18,3'ü ise ev kredisi ödemekte olduğu görülmüştür. Günümüzde gelirin önemli bir kısmının barınmaya harcadığı göz önüne alınırsa bu sonucun gelir dağılımını olumlu anlamda katkı yaptığı söylenebilir. Dolayısıyla Bilecik'te barınma sorununun olmadığı anlaşılmaktadır. Aylık hanehalkı gelir aralığı/TL cinsinden incelendiğinde; bireylerin %50,8'i 0-2500 TL aralığında, %30,8'i 2500-5000 TL aralığında, %11,7'si 5000-7500 TL aralığında olanlar, %5,0'ı 7500-10.000 TL aralığında olanlar ve %1,7'si 10.000 TL ve üzeri bir gelire sahip oldukları görülmektedir. Ankete katılanların sosyoekonomik değişkenlerini tespit amacıyla ailenin aylık mutfak (gıda) harcaması da incelenmiştir. Ankete katılanların %37,5'i 0-500 TL, %50'si 500-1000 TL, %9,2'si 1000-1500 TL arasında, %3,3'ü ise 2000 TL ve üzeri gıda harcaması yaptıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre bireylerin çok önemli bir bölümü 1000 TL ve altında gıda harcaması yapmaktadırlar. Aylık hane halkı geliri ve mutfak harcaması arasındaki Anova test sonucuna göre (F=15,611, p=0,000), beklendiği üzere geliri yüksek kişiler daha yüksek mutfak harcaması yapmaktadırlar. Gelir dağılımı adaletsizliğini ve yoksulluğu ortaya çıkaran etmenlerin başında hanehalkı başına düşen mutfak (gıda) harcaması gelmektedir. Dolayısıyla hanehalkı gelirini yükseltmek yoksulluğu azaltmanın önemli bir yoludur.

3.2. Anket Sorularına Verilen Cevaplar

Bu bölümde bireylerin anket sorularına verdikleri cevaplar analiz edilecektir.

1. Soru: Yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine karşılıksız yardım dağıtmak Devlet'in görevidir.

Tablo 2: Bireylerin 1. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	67	55,8
Katılıyorum	40	33,3
Kararsızım	4	3,3
Katılmıyorum	8	6,7
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,8
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 2'ye göre ankete katılan bireylerin %55,8'i "kesinlikle katılıyorum", %33,3'ü "katılıyorum", %3,3'ü "kararsızım", %6,7'si, "katılmıyorum", %0,8'i "kesinlikle katılmıyorum" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ankete katılan 107 kişi (yaklaşık %89) yoksul ve ihtiyaç sahiplerine karşılıksız

yardımlarda bulunmanın devletin görevi olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Sosyal devletin temel amaçlarından biri, bireyleri ve toplumu yoksulluktan kurtarmaktır. Sosyal devlet anlayışına göre hiç kimse hayat standartlarının altında kalmamalıdır. Bireyler, devletin yoksulluğu ortadan kaldırma görevinin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu soruda Anova testi ve gruplar arasında anlamlı fark olup olmadığını görmek için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Öğrenciler, serbest meslek sahipleri ve gündelikçilerden istatistiki anlamda ($p=0,02$ ve $p=0,04$) daha fazla kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevabı vermişlerdir. Emek gücünü daha fazla kullanan meslekler, herkesin çalışması gerektiğini düşünüyor ve karşılıksız yardıma karşı çıkmaktadırlar.

2. Soru: Ülkemizde gelirin adaletsiz olmasının en önemli nedenleri, yüksek enflasyon ve vergi adaletinin sağlanmamasıdır.

Tablo 3: Bireylerin 2. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	49	40,8
Katılıyorum	49	40,8
Kararsızım	16	13,3
Katılmıyorum	5	4,2
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,8
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 3'e göre ankete katılan bireylerin %40,8'i "kesinlikle katılıyorum", %40,8'i "katılıyorum", %13,3'ü "kararsızım", %4,2'si "katılmıyorum", %0,8'i "kesinlikle katılmıyorum" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ankete katılan 120 kişiden 98'i (yaklaşık %82'si) ülkemizde gelirin adaletsiz olmasının en önemli nedenleri olarak yüksek enflasyon ve vergi adaletinin sağlanamaması olarak düşünmektedirler. Mal ve hizmet fiyatlarının devamlı artması, özellikle gelir düzeyi düşük olan bireylerin alım güçlerinde azalmalara neden olmaktadır. Ekonomide yaşanan enflasyonist süreç fiyatlar genel seviyesini yükselmekte, tasarruf hacmi, ticaret ve ekonomik kaynakların kullanışı negatif olarak etkilenmektedir. Devlet artan kamu finansmanı açığını kapatmak için dolaylı vergileri artırmaktadır. Örneğin katma değer vergisi gibi tersine artan oranlı vergilerin artışı gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir ve düşük gelirli bireylerin aleyhine sonuçlar doğurmaktadır.

3. Soru: Emek faktörü en önemli gelir yaratıcı unsurdur.

Tablo 4: Bireylerin 3. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	38	31,7
Katılıyorum	47	39,2
Kararsızım	18	15,0
Katılmıyorum	12	10,0
Kesinlikle Katılmıyorum	5	4,2
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 4'e göre ankete katılan bireylerin yaklaşık %70'i emek faktörünün gelirin önemli bir unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Emek, bireyin üretime dönük bedensel ve zihinsel çabaların ifade eder. Üretim faktörleri arasında önemli bir yere sahip olan emek faktörü ücret geliri nedeniyle de önemli bir refah kaynağıdır. Yetenekli bireyin marjinal veriminin yüksek olması emek ve ücret faktörünü etkilemektedir. Emek faktörünün kişiler arasında dağılımı eşitsizlikler oluşturabilmektedir. Bunun nedeni olarak kişisel kabiliyet farklılıkları, çalışma koşullarındaki farklılıklar, alınan eğitimdeki farklılıklar ve iş tecrübesi gibi farklılıklar sıralanabilir. Yüksek ücretli işkollarına ve mesleklere yönelik eğitim verilerek emeğin kalitesinin artırılması bireyler arasındaki ücret farklılıklarını azaltarak gelir dağılımını düzeltebilir.

4. Soru: Yoksulluğun nedeni aileden gelen fakirliktir.

Tablo 5: Bireylerin 4. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	17	14,2
Katılıyorum	23	19,2
Kararsızım	11	9,2
Katılmıyorum	47	39,2
Kesinlikle Katılmıyorum	22	18,3
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 5'ten çıkarılabilecek sonuç yoksulluğun bir kısır döngü olmadığıdır. Bireylerin çoğu (yüzde 58'i) yoksulluğun nedeninin aileden gelen yoksulluk olmadığına inanmaktadır. Eğitim, fırsat eşitliği, sosyal ve ekonomik politikalar ile nesiller arası yoksulluk zinciri kırılabilir.

5. Soru: Yoksulluk sorunu devlet yoksullara maaş verince çözülür.

Tablo 6: Bireylerin 5. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	11	9,2
Katılıyorum	20	16,7
Kararsızım	19	15,8
Katılmıyorum	46	38,3
Kesinlikle Katılmıyorum	24	20,0
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 6'ya göre bireylerin önemli bir bölümü (yüzde 58) devletin maaş vermesiyle yoksulluk sorun çözülmeceği görüşündedirler. Yoksul ama çalışabilecek durumda olan bireylere verilecek sürekli yardımlar onları çalışmadan uzaklaştırmaya veya az çalışmaya sevk edebilir, yani boş zamanının ikame etkisi ortaya çıkabilir. Devlet tabiri caiz ise *balık vermektense ziyade balık tutmayı öğretmelidir*. Kişilerin çalışması için teşvik programları yapılmalı, meslek eğitimi ile istihdam alanı oluşturulmalıdır. Devlet sadece çalışmayacak durumda olan yoksullara (yaşlılara, kimsesizlere, fiziksel ve zihinsel engellilere) gelir yardımında bulunmalıdır.

6. Soru: Kırsalda yaşayanlarda yoksulluk riski kentsel yerlerde yaşayanlardan daha fazladır.

Tablo 7: Bireylerin 6. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	16	13,3
Katılıyorum	39	32,5
Kararsızım	20	16,7
Katılmıyorum	24	20,0
Kesinlikle Katılmıyorum	21	17,5
Genel Toplam	120	100,0

Bu soruyu yanıtlayan bireylerin yaklaşık %46'sı kırsal yerlerde yoksulluğun daha fazla olduğunu belirtmiştir. Milli gelir hiçbir bölgede, hiçbir kente ve kırsal yerde eşit olarak dağılmamıştır. Ekonomik olarak büyüyen kentler kırsal bölgelere göre daha çok iş imkânına sahiptir. Kırsal yerlerde genelde iş imkânlarının ve istihdam olanakların kısıtlı olması beraberinde yoksulluğu getirmektedir. Soruya (kesinlikle) katılmıyorum şeklinde yanıtlayanların ise hiç de azımsanmayacak ölçüde oldukları görülmektedir. Kırsal yerlerde tarım ve hayvancılık yoğun olarak yapıldığından kendileri üretimde buldukları için mutlak yoksulluğun az olduğunu ileri sürmektedirler. Dolayısıyla kişiler yoksulluğu artık sadece kentlere veya kırsal bölgelere ait bir sorun olarak görmemektedirler. Günümüzde kentsel alanlarda da yoksulluğun olduğu gözükmemektedir.

7. Soru: Yoksulluğun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasıdır.

Tablo 8: Bireylerin 7. Soru İçin Verdikleri Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	31	25,8
Katılıyorum	43	35,8
Kararsızım	18	15,0
Katılmıyorum	18	15,0
Kesinlikle Katılmıyorum	10	8,3
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 8'deki soru yoksulluğun nedeninin ülkenin ekonomisi olup olmadığı ile ilgilidir. 120 bireyden 67'si (yaklaşık yüzde 62) ülke ekonomisinin zayıf olması durumunda yoksulluğa neden olacağını ifade etmişlerdir. Ülke ekonomisi büyüdükçe, kişi başı gelir arttıkça yoksulluğun azalacağı açıktır. Ekonominin büyümesi için önemli üretim faktörlerinden olan emeğin istihdamı artırılarak yoksulluğa neden olan işsizler iş imkanına sahip olacak ve dolayısıyla ülkedeki yoksulluk oranı azalacaktır.

8. Soru: Bilecik ilinde yoksul ve muhtaç durumda olan çok fazla hane vardır.

Tablo 9: Bireylerin 8. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	20	16,7
Katılıyorum	27	22,5
Kararsızım	37	30,8
Katılmıyorum	23	19,2
Kesinlikle Katılmıyorum	13	10,8
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 9'a göre Bilecik ilinde yoksul ve muhtaç durumda olan hane sayısının çok olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca burada dikkat edilmesi gereken husus kararsızların sayısının fazla olmasıdır. Ankete cevap veren bireylerin yaklaşık üçte biri yoksul olup olmadığı konusunda fikir sahibi değildirler. Modern yaşamın kentli bireyleri önceki dönemlere göre daha az sosyal olması kişilerin algılarını etkilemiş olabilir ve soru hakkında kararsız kalmalarına yol açmış olabilir.

9. Soru: Bireyler düşük ücretle çalışmayı kabul etmediği ve verilen işi beğenmediği için yoksulluk artmaktadır.

Tablo 10: Bireylerin 9. Soru İçin Cevapları

	Frekans	%
Kesinlikle Katılıyorum	35	29,2
Katılıyorum	29	24,2
Kararsızım	17	14,2
Katılmıyorum	14	11,7
Kesinlikle Katılmıyorum	25	20,8
Genel Toplam	120	100,0

Tablo 10, piyasada oluşan cari ücret seviyesinden, işçilerin çalışması gerektiğini savunan kişilerin yoğunlukta olduğunu göstermektedir. "Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum" şeklinde yanıtlayan yaklaşık %53, koşullar ne olursa olsun bireyin çalışması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bir iş karşısında ücretin düşüklüğüne bakılmaksızın çalışmak, tersi duruma göre bir kazanç getireceğinden dolayı gelir dağılımını düzeltici etkisi olacak ve dolayısıyla yoksulluğu azaltma ihtimali bulunmaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkenin ekonomi politikalarının büyüme ve istikrarı sağlayacak şekilde uygulanması kadar bireyler arasında gelir dağılımı adaletinin de sağlanması gerekmektedir. Gelir dağılımının adaletli olması, yalnız kişi başına düşen ortalama gelirin artması demek değildir. Önemli olan, toplam gelirin ülke nüfusunun belli bir kesiminin elinde yoğunlaşması yerine tüm bireylere ve hanehalklarına adil olarak dağılmasıdır. Gelir dağılımı eşitsizliği, sosyal huzursuzluklara kaynaklık etmekte ve toplumun refah seviyesini

etkilemektedir. Türkiye'deki bireylerinin giderek yoksullaşması mal ve hizmetlere olan talebini azaltmakta bu durum yatırım seviyesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Anket çalışmasına göre bireylerin enflasyon oranlarının yüksek oluşundan şikâyet ettikleri gözlemlenmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde enflasyonun hanehalklarının satın alma güçleri üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Yüksek oranlı enflasyon, paranın satın alma gücünü zayıflatmaktadır. Bunun için enflasyon oranlarının düşürülmesi kaynakların yeniden dağılımını sağlayarak gelir düzeyi düşük olanların satın alma gücünü artıracaktır.

Türkiye'de toplam vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerin payı oldukça yüksek olup gelir dağılımının adil dağılmasına büyük bir engel teşkil etmekte ve alt gelir grupların aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Vergiler, gelir dağılımının adil dağılmasına engel olmamalıdır. Dolaylı vergiler yerine dolaysız vergilerin içinde yer alan servet vergilerin payı artırılmalıdır. Servetten alınan vergiler, hem servet dağılımını dengelemekte hem de gelir dağılımında adaleti sağlamakta yararlı olacaktır.

Bireylerin büyük çoğunluğu emek faktörünün önemini ortaya koymuştur. Emek faktörünün kişiler arasında dağılımında eşitsizlikler oluşturabilmektedir. Bunun nedeni olarak ise kişisel kabiliyet farklılıkları, çalışma koşullarındaki farklılıklar, alınan eğitimdeki farklılıklar ve iş tecrübesi gibi farklılıklar sıralanabilir. Eğitim ile yüksek ücretli işkollarına ve mesleklere yönelik emek arzının artırılması halinde ücretler arasındaki farklar da azalabilir ve daha adil gelir dağılımına yaklaşılabilir.

KAYNAKÇA

- BORATAV, K. (1969), *100 Soruda Gelir Dağılımı, Kapitalist Sistemde, Türkiye'de, Sosyalist Sistemde*, 1.Baskı Gerçek Yayınevi: İstanbul
- ÇABUK, N. (2017). Güney Doğu Anadolu'da Yoksulluğun Sosyal Göstergeleri. *DTCF Dergisi*, 43(2).
- ABAY M.Ç. ve SEZGİN, Ş. (2018). Türkiye Ve Bazı Ab Ülkelerinde Yoksulluk Ve Gelir Dağılımı. *Journal Of Life Economics*, 5(4), 97-110.
- GENÇLER, A. (2017), *Gelir Dağılımının Kavramsal Çerçevesi, Özdemir, Çağlar Mustafa ve İslamoğlu, Emel (Ed.); Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, Kavram- Teori- Uygulama, 2. Baskı*, Seçkin Yayıncılık: Ankara, ss.20-37.
- GÖNEL, F.D. (2010), *Kalkınma Ekonomisi*, 1.Baskı, Efil Yayınevi: Ankara
- GÜNDOĞAN, N. (2008), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, *Ankara Sanayi Odası*, ss.42-56.
- HAN, E. (2010), *Türkiye Kamu-Sen, Gelir Dağılımı Adaletine Yönelik Ekonomik Politikalar*, Türkiye Kamu-Sen Ar- Ge Merkezi Yayın No: 36, Ankara.
- LORCU, F. (2015), *Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı, Detay Yayıncılık*: Ankara.
- HANÇERLİOĞLU O. (2004), *Ekonomi Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- PAKDEMİRLİ, E. (2004), *Türkiye Milli Gelir Hesapları, Avrupa Birliği Formatında*: İstanbul.
- ŞENGÜL, S. VE TUNCER, İ. (2005). Poverty Levels and Food Demand of the Poor in Turkey. *Agribusiness*, C:3, No: 21, ss. 289-311.
- ÜLGENER, S. F. (1991), *Mili Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme*, 7. Baskı, Der Yayınları: İstanbul.
- ÜZÜMCÜ, A. ve KORKAT, M. (2014), Türkiye'de Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Gelişimi (2003-2012), *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C:5, S:8, ss.137-166.
- YILMAZ, R. H. ve BİNDAK, R. (2016) , Ortaokul Öğrencilerinde Matematik Kaygısı, Sınav Kaygısı ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi, *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 3, S: 2, ss.30-42.
- YÜKSELER, Z. VE TÜRKAN, E. (2008). *Türkiye'de Hanehalkı: İşgücü, Gelir, Harcama ve Yoksulluk Açısından Analizi*. İstanbul: Graphis Matbaa.

<http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedyaya/ocak-subat2008/Dosya.pdf>?(Eriřim Tarihi: 08.10.2018)